

Een nieuwe taxonomische leidraad voor vogelend Vlaanderen

› Geert Spanoghe

De laatste twintig jaar is er heel wat veranderd in de taxonomische indeling en volgorde van de vogels. Dit werd het meest zichtbaar in de vierde druk van de populaire ANWB Vogelgids van Europa (Svensson *et al.* 2010). Ondertussen geraakte een goeddeels gelijkaardige taxonomie al ingeburgerd in Vlaanderen door het gebruik van www.waarnemingen.be. Hier wordt immers automatisch de naamgeving van het Nederlandse www.waarneming.nl overgenomen. De populairste of meest gebruikte naamgeving is daarom niet meteen het juiste voorbeeld. Er is immers nog een ander, breed gedragen alternatief. In dit artikel wordt deze vanaf 2013 in ornithologische publicaties van INBO, BAHC en Natuurpunt te volgen standaard voorgesteld en geduid. Mochten we hier in de toekomst overigens toch tegen 'zondigen' binnen *Natuur.oriolus* mag u ons hier steeds op wijzen.

› Havikarend *Aquila fasciata* verlaat het genus *Hieraetus* en de wetenschappelijke naam verandert zo ook van geslacht (van mannelijk naar vrouwelijk). 8 april 2008, Israel (Foto: Geert Spanoghe)

De recente geschiedenis

Wie de oude jaarrapporten van het BAHC er op naslaat, zal merken dat de IJsdruiker *Gavia* immer voor het laatst de lijst aanvoerde in het jaar 1995 (*Oriolus* 63 (4), 1997: 74-92). In de volgende rapporten kwamen de ganzen steevast het eerst aan bod. Pas in het rapport voor de gecombineerde jaren 1996 en 1997 werd de taxonomie voor het eerst aangepast. Hier werd de lijst van de CSNA (Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna) gevolgd zoals die toen in *Dutch Birding* 20:22-32 gepubliceerd werd. Dit was echter geen definitief

standpunt van het BAHC. Het stelde toen dat het zich zou aansluiten bij de gezamenlijke lijst voor alle Europese zeldzaamhedencommissies, die gefinaliseerd zou worden op de bijeenkomst van de Association of European Rarities Committees (AERC) in september 1999 in Tsjechië. Dit zou het werk zijn van het AERC TAC, een samenwerkingsverband tussen de vijf bestaande nationale taxonomische commissies, met daarin Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk, Nederland en Zweden. Vanaf het combinatierapport voor de jaren 1998-2003 (*Natuur.oriolus* 70(3):101-119) werd deze Europese standaardtaxonomie gevolgd, deze omvat enkel aanpassingen die door de vijf taxonomische commissies unaniem aanvaard werden. Dit verklaart waarom de Europese lijst nog iets conservatiever is dan de lijst die door de CSNA werd samengesteld en ook gevolgd wordt door www.waarneming.nl. Maar ook deze lijst verschilt op enkele punten van degene die door de ANWB Vogelgids wordt gevolgd. De hoofd-auteur is immers Lars Svensson en die volgt uiteraard zijn eigen overtuiging die overeenkomt met die van de Zweedse commissie.

Inhoudelijk

In principe wordt in het AERC TAC niet beslist over de volgorde van families en soorten. Hiervoor wordt nog steeds Voous (1973; 1977a; b) gevolgd. Daarop werd echter één grote uitzondering gemaakt die door verschillende studies wordt onderschreven. Het is meteen de opvallendste in alle recente lijsten over de hele wereld. Volgens deze studies wordt de vogelwereld opgedeeld in Paleognathae, waar de struisvogelachtigen en de Tinamoë toe behoren en Neognathae die alle moderne vogels omvatten. Binnen deze Neognathae worden de ordes Anseriformes en Galliformes als zusterata beschouwd die

samen (Galloanserae) op hun beurt een zustergroep zijn van alle andere ordes binnen de Neognathae samen. Vermits zusterata best worden weergegeven in volgorde van stijgende soortendiversiteit komen de Galloanserae eerst aan bod in de recente lijsten en binnen die groep komen de Anseriformes voor de Galliformes. De Belgische lijst begint dus met de zwanen, Knobbelswaan *Cygnus olor* op kop. Dit door het gebrek aan leden van de Paleognathae zoals Struisvogel *Struthio camelus* of van de oudste Neognathae, de boomeenden (genus *Dendrocygna*). Op de lijst voor het West-Palearctische gebied gaan die dus de zwanen vooraf.

Het vervolg omvat kleinere aanpassingen die neerkomen op het 'splitten of lumpen' van soorten, het opdelen of afschaffen van bestaande genera of het aanpassen van het soortepitheton (tweede deel van de wetenschappelijke naam). De ene keer verandert dit volledig zoals bij Iberische Tjiftjaf (*brehmii* wordt *ibericus*), de andere keer slechts gedeeltelijk zoals bij Huiszwaluw (*urbica* wordt *urbicum*), Vuurgoudhaan (*ignicapillus* wordt *ignicapilla*) of Roodborsttapuit (*torquata* wordt *torquatus*). De lijst zelf, een bespreking van alle recente wijzigingen en een overzicht van de recente literatuur hierover zijn downloadbaar op de website van het AERC. Hier zullen ook niet jaarlijks voorstellen tot aanpassing van de lijst verschijnen. Hieronder overlopen we de meest opvallende wijzigingen van de laatste jaren die betrekking hebben op bij ons waar te nemen soorten.

Havikarend en Dwerlgarend worden binnen het genus *Aquila* geplaatst zodat het genus *Hieraetus* vervalt op onze lijst. Van dit genus komen nu geen soorten voor in het West-Palearctisch gebied. Het wordt dus respectievelijk *Aquila fasciata* en *Aquila pennata*.

» De Grauwe Gors wordt *Emberiza calandra* zodat het genus *Miliaria* wegvalt. 26 mei 2009, Oekraïne (Foto: Geert Spanoghe)

Binnen het zilvermeeuwcomplex verandert het één en ander maar dat is ondertussen al oude koek voor meeuwenminnend Vlaanderen: we spreken in Europa en het West-Palearctische gebied van Zilvermeeuw *Larus argentatus* (met ondersoorten: *argentatus* en *argenteus*), Pontische Meeuw *Larus cachinnans*, Geelpootmeeuw *Larus michahellis* (met ondersoorten: *michahellis* en *atlantis*), Armeense Meeuw *Larus armenicus* en de Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus* (met ondersoorten: *fuscus*, *intermedius*, *graellsii*, *heuglini* en *barabensis*). In het Nearctische en Oost-Palearctische gebied komt de Amerikaanse Zilvermeeuw *Larus smithsonianus* (met ondersoorten: *smithsonianus*, *mongolicus* en *vegae*) voor. Behalve de Kleine Mantelmeeuw zaten alle bovengenoemde taxa vroeger onder de Zilvermeeuw *L. argentatus*, eenvoudiger maar weinig uitdagend. Dwergmeeuw en Vorkstaartmeeuw worden respectievelijk *Hydrocoloeus minutus* en *Xema sabini*. Voorlopig wordt nog afgezien van het invoeren van het genus *Chroicocephalus* waartoe de Kokmeeuw zou behoren. Bij de sternenvandert er ook heel wat met voor ons als belangrijkste het

invoeren van het genus *Sternula* voor de Dwergstern. Het klinkt misschien net iets beter. Nog bij de sternenvandert blijkt het genus *Chlidonias* mannelijk te zijn zodat Zwarte Stern en Witvleugelstern respectievelijk *Chlidonias niger* en *C. leucopterus* worden. Witwangstern blijft echter *C. hybrida* omdat het epitheton *hybrida* een mannelijk zelfstandig naamwoord is. Dit is eveneens de reden waarom de Vuurgoudhaan *Regulus ignicapilla* werd. De Roodstuitzwaluw verhuist naar het genus *Cecropis* waar hij terecht komt tussen tal van Afrikaanse en Aziatische zwaluwsoorten.

Groene Fitis, Swinhoe Boszanger en Grauwe Fitis, respectievelijk *Phylloscopus viridus*, *P. plumbeitarsus* en *P. trochiloides* behouden hun soortstatus. In de richtlijnen van het AERC TAC van 2003 werden de eerste twee nog onder Grauwe Fitis geklasseerd. Het genus *Parus* wordt (nog?) niet opgesplitst zoals dit wel wordt gedaan op www.waarneming.nl/www.waarnemingen.be of in de ANWB Vogelgids van Europa. De Izabelklauwier *Lanius isabellinus* wordt niet opgedeeld in drie soorten: Chinese, Daurische en Turkestaanse. Dat blijven respectievelijk de ondersoorten *arenarius*, *isabellinus* en *phoenicuroides*. Dat zijn wat kopzorgen minder voor als je er eens één vindt want bij heel wat waarnemingen van deze Aziatische dwaalgast blijft de ondersoort onbepaald. Als laatste mogen we de Grauwe Gors weer tot het genus *Emberiza* rekenen, daarvoor was dit enige tijd *Miliaria*.

Toepassen in de praktijk

Als je een bepaalde taxonomie vooropstelt, komt het er op aan deze ook over de hele lijn consequent toe te passen. Tot nu toe is dit nog niet het geval. De Europese standaardtaxonomie wordt in de homologatierapporten al vanaf de Natuur.oriolus jaargang van 2004 gevolgd. Dit werd echter nog niet consequent doorgevoerd in het volledige tijdschrift, zelfs nog niet in 2012. Ook in allerlei andere Vlaamse ornithologische publicaties is dit nog niet het geval zoals bijvoorbeeld deze van het INBO. Het eerste nummer van de jaargang 2013 lijkt een goed moment om met deze afspraak van start te gaan. Het zou het moment moeten zijn dat deze verandering in Vlaanderen op alle vlakken wordt doorgevoerd. Niet alleen in officiële publicaties maar in alles wat daartoe kan leiden: handleidingen, databases, soortenlijsten en –tabelletjes. En idealiter ook in www.waarnemingen.be al zal dit gezien de koppeling aan www.waarneming.nl misschien iets minder realistisch zijn.

Geert Spanoghe, Droogveldeweg 80, B- 9031 Drongen;
geert.spanoghe@inbo.be

ARAGON Naturreizen Spanje

Vogelreizen Spanje

Ebro Delta & Aragón, 02 t/m 09 maart 2013
Extremadura & Gredos, 06 t/m 13 april 2013
La Mancha & Cabañeros, 11 t/m 17 mei 2013
Pyreneeën & Ordesa, 25 mei t/m 1 juni 2013
Tarifa – vogeltrek, 30 sept. t/m 06 okt. 2013
Wolven+, NW Spanje, 20 t/m 26 oktober 2013
Nieuw: fotoreis gieren+, individueel (v.a. € 395)
fotoreis gieren+, groepsreis jan., juni, juli 2013
Vakantiehuizen in de Spaanse Pyreneeën (€ 390 p. week)

www.aragonnatuur.com

Referenties

- AERC TAC (2003): *AERC TAC's Taxonomic Recommendations. 1st December 2003*. Available online at http://www.aerc.eu/aerc_tac.htm [Accessed January 2010].
- AERC TAC (2010): *AERC TAC's Taxonomic Recommendations. July 2010*. Available online at http://www.aerc.eu/aerc_tac.htm.
- Voous K.H. (1973): List of recent holarctic bird species. Non-passerines. *Ibis* 115: 612-638.
- Voous K.H. (1977a): List of recent holarctic bird species. Passerines. *Ibis* 119: 223-250.
- Voous K.H. (1977b): List of recent holarctic bird species. Passerines (conclusion). *Ibis* 119: 376-406.